

Kontaktuppgifter

E-post: malin.skog@pelagic.se

Telefon: 0731-508708

Datum: 2025-12-09

Mottagare: Naturvårdsverket

Dnr.: NV-25-030226

Yttrande om strategisk miljöbedömning av Finlands förslag till områden för havsbaserad vindkraft i EEZ

Vi Svenska Fiskare är den samlade organisationen för det svenska yrkesfisket, från insjöar och kuster till öppet hav. Tillsammans representerar vi cirka 400 medlemsfartyg, vilket motsvarar omkring 95 procent av den totalt landade volymen av fisk från Sverige.

Våra medlemsorganisationer är Swedish Pelagic Federation PO, Sveriges Fiskares PO och Svenska Insjöfiskarens Centralförbund och företräder tillsammans det pelagiska, demersala och insjöbaserade fisket i Sverige. Vi verkar för ett långsiktigt, hållbart och livskraftigt svenskt fiske, där fångsterna sker på svenska kvoter och bidrar till svensk livsmedelsförsörjning. Vi tackar för möjligheten att lämna synpunkter i detta samråd.

Synpunkter

Vi svenska fiskare har ett mycket gott samarbete med våra finska kollegor i det Finska yrkesfiskarförbundet (FYFF). Vi stödjer det samrådsyttrande som FYFF har lämnat in till finländska myndigheter och vill med detta uttrande lyfta ett antal viktiga frågor för både det finska och svenska yrkesfisket.

Allmänt

I Östersjöområdet, i både Sveriges, Finlands och Ålands vatten, pågår ett stort antal projekt kopplade till havsbaserad vindkraft. Projekten placeras både inom territorialvattnen och inom de ekonomiska zonerna. Svenska och finska fiskeorganisationer har under flera års tid framfört sin oro över uppförandet av havsbaserade vindkraftparker och deras konsekvenser för miljön och yrkesfisket.

Östersjön är redan utsatt för många olika belastningar. De sista marina vildmarkerna håller nu på att tas i bruk för storskalig industriell verksamhet. Det öppna Östersjön som landskap går förlorat om utbyggnaden av havsbaserad vindkraft fortskrider i den takt som

vindkraftsbolagen önskar. En sådan förändring av miljön kommer på ett eller annat sätt att påverka den marina ekologin och därmed fiskbestånden, fågellivet samt fisket och sjöfarten. Genom inrättandet av havsbaserade vindkraftsindustriområden överförs i praktiken ett allmänt havsområde till exklusivt bruk av privata aktörer. Den principiella förändringen är betydande.

Fiskbestånd och undervattensnatur

De svenska och finska fiskeorganisationerna har i sina yttranden om olika havsbaserade vindkraftsprojekt upprepade gånger konstaterat att de sammantagna effekterna av ett stort antal projekt på fiskbestånden, fiskarnas lekområden och vandringsfiskarnas vandringsleder inger oro. Enligt vår uppfattning har man hittills ägnat alltför liten uppmärksamhet åt de kumulativa effekterna i planerings- och tillståndprocesserna, och vi anser att de inte heller har beaktats i det nu aktuella ärendet. Beaktandet av samlade effekter bör skrivas in som ett kriterium vid bedömningen av havsbaserade vindkraftsområden och detta bör göras gemensamt för Finlands och Sveriges havsbaserade vindkraftsområden.

Även nätverket av sjökablar kan ha betydande effekter på den marina undervattensnaturen (och fisket). Kabeldragning och anslutning till elnätet för havsbaserade vindkraftsområden, liksom eventuella rörledningar (vätgas), kommer även att ha betydande konsekvenser inom territorialvatten och kustområden som omfattas av landskapsförbundens och kommunernas lagstadgade planläggning. I det aktuella utkastet har man inte tagit ställning till kablar eller rörledningar, trots att deras placering är av avgörande betydelse för utövandet av fiskerinäringen.

Det är uppenbart att de områden som reserveras för havsbaserad vindkraft kan orsaka permanenta skador på för fisk viktiga lekområden och vandringsvägar. Fiskarnas beteende kan också förändras. I miljökonsekvensbeskrivningen lyfts det positivt fram att fiskbestånden kan gynnas av vindkraftsområden eftersom trålning inte skulle vara tillåten där. Vi vänder oss kraftigt emot detta påstående. Fisket bedrivs enligt principerna för hållbart fiske, med fiskekvoter som dimensioneras utifrån fiskbeståndens status. Vindkraftsproduktion ökar inte fiskproduktionen utan minskar den. På de nuvarande bottennära trålningsområdena har fiske bedrivits i årtionden. Dessutom är fisket den enda verksamheten som aktivt avlägsnar näringsämnen från havet genom den uppfiskade fångsten. Fisket avlägsnar också betydande mängder exempelvis plastskräp i form av avfall som fastnar i trålarna.

Kunskapen om naturvärden och vindkraftens påverkan i havsområden är väsentligt svagare än på land. Utredningen av effekterna av havsbaserad vindkraft kommer i bästa fall att inledas först under de kommande åren. Det är centralt att Östersjöns särdrag beaktas. Oberoende forskningsprojekt för att utreda effekterna måste utan tvekan inledas. Forskningen om effekterna av storskalig havsbaserad vindkraftsutbyggnad på fiskbestånd och fiske är tyvärr fortfarande i ett mycket tidigt skede. De konsultbolag som anlitas av vindkraftsbolagen under MKB-processerna uppfyller enligt vår mening inte kraven på oberoende. Detta framgår redan i detta ärende genom felaktiga påståenden i miljökonsekvensbeskrivningen.

Fisket i den ekonomiska zonen

Både svenska och finska trålfartyg fiskar strömming inom Finlands ekonomiska zon. Fiskets omfattning och betydelse för den finska och svenska beredskapen m.fl. intressen kopplade till fiskerinäringen framgår inte av utredningen. Naturresursinstitutet (Luke) har utrett den finländska trålfloattans fiskeområden i Östersjön (rapport: Luke, Forskning inom naturresurser och bioekonomi 102/2023). Resultaten i rapporten måste beaktas. Utifrån dessa resultat är särskilt området östra Bottenhavet ett område med betydande trålfiske. Av denna anledning bör just detta område helt lämnas utanför granskningen och inga tillstånd av något slag bör beviljas där.

I praktiken är det pelagiska trålfisket efter inte möjligt att bedriva inom havsbaserade vindkraftsindustriområden. Utanför det egentliga projektområdet kan kabel- och/eller rörledningsområden orsaka ytterligare olägenheter för yrkesfisket. Bedömning av dessa områden var inte möjlig i detta skede, trots att deras placering är av avgörande betydelse för ställningstagandet till vindkraftsproduktionens lokalisering. Även om själva vindkraftsområdets lokalisering inte skulle vara direkt skadlig för fisket, kan kabeldragningen förhindra fiske över mycket stora områden, särskilt vid bottennära trålfiske såsom vinterfiske efter strömming i Bottenviken.

Placeringen av vindkraftsproduktion i den ekonomiska zonen sker huvudsakligen i Bottenhavet och norra delen av Östersjöns huvudbassäng, vilket innebär att nyttjandet av de gemensamma fiskeresurserna mellan Finland (inklusive Åland) och Sverige även fortsättningsvis måste tryggas. En betydande del av båda ländernas pelagiska fiske (strömming, skarpsill och i Bottenviken även siklöja) sker inom ländernas ekonomiska zoner, och ländernas fiskeflottor använder varandras områden.

Sveriges och Finlands fiskeriorganisationer delar en gemensam oro över hur havsbaserade vindkraftsindustriområden snabbt planeras på centrala fiskeområden. Tyvärr är fiskerinäringens aktörers möjligheter att påverka processerna begränsade när stora vindkraftsbolag med internationellt kapital driver projekten framåt. Därför har statsmakten, och i synnerhet miljö- och tillståndsmyndigheterna, ett särskilt ansvar att säkerställa skyddet av den marina miljön och intressena hos andra som använder havet. Viktiga och centrala fiskeområden samt för fisk värdefulla lekområden och vandringsvägar kan inte flyttas, till skillnad från vindkraftverk och tillhörande konstruktioner.

De svenska fiskeorganisationerna är oroade över förfarandet för hur havsbaserade vindkraftsområden anvisas i Finland. Det är absolut nödvändigt att representanter för fiskerinäringen ges möjlighet att påverka processen och att centrala och viktiga trålfiskeområden reserveras för fiskets exklusiva användning. Vi hoppas på ett framtida nära samarbete mellan statsförvaltningen, vindkraftsbolagen, fiskerinäringen och andra användare av havsområdena.

Kompensation

Om trålfiskeområden trots allt tas i anspråk för havsbaserade vindkraftsområden är det viktigt att genom mer detaljerade bestämmelser säkerställa ett förfarande där aktörer som deltar i upphandlingen och ansöker om nyttjanderätt kan föreslå incitament för utveckling av fiskerinäringen, till exempel för att genomföra näringens energiomställning, och att detta beaktas som ett urvalskriterium vid utvärderingen av anbudet. Denna ordning bör inkluderas i det aktuella statsrådsbeslutet.

Vi föreslår att en del av intäkterna från energibolagens projekt ska styras till en fond som används för att kompensera långvariga skador. Från fonden ska ersättning betalas för de skador som havsbaserad vindkraftsindustri orsakar, medel avsätts för näringens fortsatta verksamhet i en förändrad verksamhetsmiljö samt finansiera åtgärder för kompensation av naturpåverkan och restaurering av naturen. Det finns redan modeller för detta på andra håll.

Om vindkraft byggs och en enskild fiskeriaktörs (företags) verksamhetsförutsättningar begränsas, ska direkt kompensation betalas till företaget baserat på fångsthistorik (från det område som tas ur fiskebruk) för förlorad fångst.

Om ni har några frågor kopplat till vårt yttrande eller gällande fisket i övrigt, kontakta oss gärna!

Vi Svenska Fiskare -**Johannes Claesson**

Swedish Pelagic Federation PO

Mathias Ivarsson

Sveriges Fiskares Producentorganisation

Anna Vesper Gunnarsson

Svenska Insjöfiskarens Centralförbund